

Position paper rondetafelgesprek Onderwijs, Onderzoek & Innovatie

13 november 2024

Bezuinigingen op universiteiten hebben impact op welvaart, verdienvermogen en autonomie Nederland

Hoger onderwijs heeft grote meerwaarde, zowel financieel als maatschappelijk

Investerings in hoger onderwijs betalen zich terug. OESO laat zien dat publieke gelden die in hoger onderwijs worden geïnvesteerd aanzienlijke financiële meerwaarde hebben. Het Nederlandse hoger onderwijs steekt er zelfs bovengaan door één van de hoogste publieke opbrengsten van 8% te genereren van de OESO landen.¹

Investerings in onderwijs betalen zich uit in meer dan de financiële investering zelf: ze leveren kennis, talent, werknemers en ondernemers van de toekomst op. Hoe langer iemand voltijd onderwijs volgt, hoe hoger het toekomstige inkomen, en dus ook onze landelijke welvaart. Universiteiten dragen met hun onderwijs bij aan landelijke en regionale voortuitgang doordat afgestudeerden in de regio aan de slag gaan. Universiteit Twente wordt bijvoorbeeld gezien als de motor van de kenniseconomie in Twente. Hun onderwijs draagt bij aan de werkgelegenheid en vele technische banen in de regio.²

Met aanzienlijk minder middelen komt de kwaliteit van onderwijs op de universiteiten nog meer onder druk te staan, en dat terwijl die druk al een hele tijd hoog is. Niet voor niets constateerde PwC in 2021 een (structureel) tekort voor universiteiten van 1,1 miljard euro. De bekostiging van de universiteiten strookte namelijk niet met de gewenste kwaliteit voor onderwijs en onderzoek. Het kabinet Rutte IV repareerde deze achterstand voor een groot deel door te investeren in hoger onderwijs, onderzoek en innovatie. Maar met de aangekondigde bezuinigingen van het kabinet Schoof 1 zal Nederland op lange termijn nog veel meer dan 1 miljard euro gaan verliezen.

Publieke en private investeringen in kennis & innovatie dalen samen

Onderzoek gepubliceerd in *Economics of Innovation and New Technology*³ laat zien dat publieke en private investeringen elkaar versterken. Publieke investeringen zijn meer gericht op funderend en generiek onderzoek, waardoor private financiering geïnvesteerd kan worden op het daarop gebaseerde toegepaste en specifieke onderzoek. Als we dankzij publieke investeringen in Nederland meer fundamentele nieuwe inzichten opdoen, zullen private partijen sneller in ons land investeren in toegepast onderzoek, dat bijdraagt aan innovatieve toepassingen van deze kennis voor de samenleving. Dit kan ook omgedraaid worden: als er minder publieke investeringen zijn, zullen de private investeringen ook afnemen. Hetzelfde onderzoek laat ook een ander effect zien. Als landen om ons heen meer publieke investeringen doen in kennis en innovatie, dan zullen de private investeringen in Nederland afnemen, omdat deze partijen hun middelen in andere landen gaan investeren.

Bezuinigingen universiteiten raken ook bedrijfsleven direct en indirect

De Nederlandse universiteiten werken in het onderwijs en onderzoek nauw samen met bedrijven en andere instellingen. Op deze manier jagen zij innovatie en bedrijvigheid aan: in de regio, in ons land en in Europa.

¹ OECD (2019), *Education at a Glance 2019: OECD Indicators*, OECD Publishing, Paris, <https://doi.org/10.1787/f8d7880d-en>.

² <https://www.oost.nl/nieuws/2749180/hoer-zwaar-drukt-miljoenenbezuiniging-op-toekomst-van-universiteit-twente-wegvallen-ut-vergelijkbaar-met-teloorgang-textielindustrie>

³ The productivity effect of public R&D in the Netherlands: <https://www.tandfonline.com/doi/full/10.1080/10438599.2019.1580813>

Vereniging Universiteiten van Nederland

Lange Houtstraat 2
Postbus 13739
2501 ES Den Haag

Tel +31 70 302 14 00
E-mail post@unl.nl
Web universiteitenvannederland.nl

KvK 40480226
IBAN NL61 INGB 0001 5964 15
BTW NL007088784B01

Universiteiten van Nederland

Iedere geïnvesteerde euro levert ongeveer vijf keer zowel op aan inkomsten.⁴

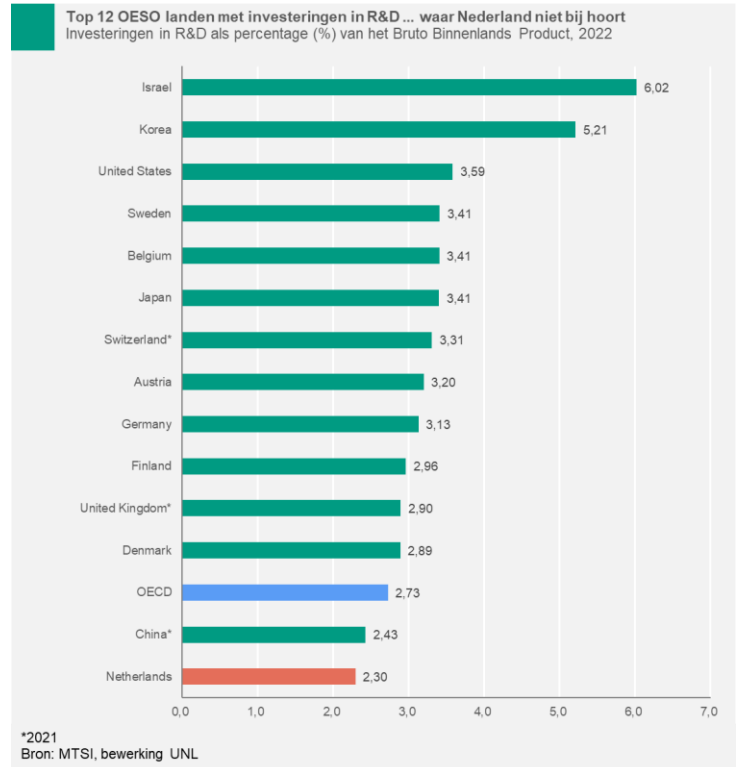
Het verdienvermogen van Nederland wordt geraakt door de bezuinigingen. Ook VNO-NCW stelt dat investeringen in kennis, innovatie en onderwijs nodig zijn voor de Nederlandse kenniseconomie en haar concurrentiepositie.⁵ Het bedrijfsleven zal deze bezuinigingen ook direct gaan voelen.

Knot, van De Nederlandsche Bank, sprak hierover bij Nieuwsuur: “Een van de weinige dingen die de overheid kan doen om de productiviteit te stimuleren, is investeren in onderzoek, onderwijs en innovatie.” De voorgestelde bezuinigingen uit het Hoofdlijnenakkoord raken dus niet alleen universiteiten maar ook het bedrijfsleven.

De investeringen van Nederland in kennis en innovatie zitten al enige jaren op hetzelfde niveau, tussen de 2 en de 2,5% van het bbp. Terwijl het ook al jarenlang de ambitie van achtereenvolgende kabinetten is om 3% van het bbp uit te geven aan R&D. Met de investeringen van Rutte IV was het de verwachting dat het percentage licht zou stijgen. Uit eerste berekeningen van UNL blijkt dat door de ombuigingen van kabinet Schoof dit percentage nu juist gaat dalen. Deze berekening gaat er nog van uit dat de private investeringen op hetzelfde niveau blijven. Het is de vraag of dit laatste ook gebeurt. Bedrijven kunnen bijvoorbeeld naar het buitenland gaan, waar de investeringen in R&D hoger liggen. Ter vergelijking, België besteedde 3,41% (2022) van BBP aan R&D en het nieuwe kabinet daar heeft de ambitie uitgesproken om naar 5% te gaan.⁶ Daarnaast heeft Duitsland de ambitie om in 2025 3,5% van BBP te investeren in R&D waar, dat 3,13% in 2022 was. Dit staat in schril contrast met het voorgenomen Nederlandse beleid, waarmee Nederland verder zal dalen richting 2% en wellicht daaronder.

Verlies van autonomie voor Europa en Nederland, meer afhankelijk van China en VS

Het concurrentievermogen van Europa staat al sterk onder druk op het moment. We moeten ons concurrentievermogen volgens het recente rapport van Draghi versterken door juist méér te investeren in onderzoek, innovatie en onderwijs. Bezuinigingen zorgen ervoor dat Nederland inlevert op autonomie en afhankelijker wordt van andere landen als het bijvoorbeeld gaat om nieuwe technologieën en medische kennis. China heeft Europa en VS op aantal strategische wetenschapsgebieden al ingehaald¹² Wij zijn in een kenniswedloop verwickeld met (vooral) China. Door strategische keuzes en investeringen is China in een paar decennia leidend geworden op een aantal kennisgebieden, zoals Engineering (voor o.a. defensie), Artificiële Intelligentie en landbouw (voor voedselzekerheid). Daarnaast is het onduidelijk hoe de VS zich verder zullen ontwikkelen en zich geopolitiek zullen positioneren. Een strategische autonoom Europa met Nederland als drijvende kracht voor onderzoek en innovatie is in het belang van iedere Nederlander. Als Nederland op eigen benen wil gaan staan dan zijn investeringen in kennis en innovatie nodig.

⁴ <https://www.rabobank.nl/kennis/d011408486-investeringen-moeten-prominenter-op-de-politieke-agenda>

⁵ <https://www.vno-ncw.nl/artikelen/vno-ncw-en-mkb-nederland-nu-aan-de-slag-en-uitvoeren>

⁶ <https://www.vlaanderen.be/publicaties/vlaams-regeerakkoord-2024-2029-samen-werken-aan-een-warm-en-welvarend-vlaanderen>